

ređivao je sve muzejske zakone u Jugoslaviji i konstatirao da od stotinu i ne znam koliko muzejskih pojmova nijedan pojam nije identično obrađen u svim muzejskim zakonima. Pojmovi su čak i dijametralno oprečni. To je

dokaz da se mi nismo mogli složiti da ono osnovno, Zakone o muzejima ujednačimo i dobijemo ono što trebamo.

A, što biste rekli za kraj ovog razgovora?

Bit će mi ostvaren san kad doživim da se i u Zagrebu mogu promovirati doktori muzeologije: dakle, da i u Zagrebu muzeologija bude ne samo prihvaćena kao naučna disciplina nego da dade dokaz naučnosti i postojanosti.

Pogledi, iskustva i događaji — Viewpoints, Experiences and Events

Jedan kustos u muzeju, ugodna i neugodna iskustva

Jasminka Čus-Rukonić

Creski muzej, Cres

Raditi na području bogatom spomenicima, kao što su to otoci Cres i Lošinj, za svakog muzejskog radnika predstavlja izuzetnu sreću, veliki izazov, ali istodobno i ogromnu odgovornost. Sreća je u tome što je broj spomenika i njihova raznovrsnost velika, što omogućuje proučavanje i obrađivanje, prezentaciju i slično. Izazov predstavlja činjenica da, eto, jedan čovjek, i to mlad, već odmah na početku dobiva zadatke koje u nekim drugim centrima sigurno ne bi dobio odmah, već nakon nekoliko godina rada, kada stekne potrebna iskustva. Odgovornost u odnosu na cjelokupan muzejski rad i množinu pokretnih i nepokretnih spomenika kulture je ogromna, gotovo nesaglediva. Jer svaki potez, počevši od možda na izgled najbezazlenijeg, kao npr. određivanje prednosti nekog spomenika za restauraciju ili konzervaciju, može imati dalekosežne posljedice, koje jedan čovjek, stalno zasut različitim poslovima, ne može uvijek sagledati, već to gotovo uvijek radi u trku, pa lako dođe i do krive odluke.

Da bi se moglo bolje shvatiti s kojim se sve problemima susreće muzejski radnik na takvom jednom poslu, htjela bih ponajprije nešto općenito reći o radu i djelovanju Arheološke zbirke Osor i Creskog muzeja. Posao i problemi kojim se ovdje bavi samo jedan čovjek, bili bi to u većim centrima zadaci nekoliko specijaliziranih ustanova i čitave ekipe stručnjaka raznih profila.

Arheološka zbirka u Osoru osnovana je 1889. godine, a Creski muzej 1910. godine; Pomorski muzej u Malom Lo-

šinju bio je kratka vijeka od 1950. do 1960. godine. Tijekom tog dugog razdoblja muzeji su preseljavani iz odgovarajućih prostorija na tavan i obratno. Prvi sam kustos koji se na otocima zadržao pet godina; prethodnici su otišli ne napunivši niti godinu dana rada na otoku. Od početka sedamdesetih godina Creski se muzej nalazi u zgradi palače Arsan, a od 1953. godine osorska Arheološka zbirka smještena je u zgradu bivše gradske vijećnice. Zgrade Creskog muzeja i Arheološke zbirke u Osoru bile su djelomice popravljene. Sada bi hitno trebalo obnoviti i drugi dio zgrade Creskog muzeja te ponovo cjelokupnu Arheološku zbirku u Osoru. Creski muzej, osim jedne male neodgovarajuće radne prostorije za kustosa, nema sve nužne radne prostorije, a to su: depot, sanitarije, preparatorska radionica, fotolaboratorij, biblioteka, arhiva i ured za kustosa. Arheološka zbirka u Osoru osim vrlo dotrajalih izložbenih prostorija i lapidarija nema nijednu pomoćnu prostoriju.

Postav Creskog muzeja početkom sedamdesetih godina načinila je dr R. Matejčić u suradnji s akademskim slikarom M. Solisom (zadržan je do danas) a sastoji se od lapidarija, hidroarheološke zbirke, arheološke zbirke, etnografske zbirke, kulturno-povijesne zbirke, numizmatičke zbirke i biblioteke creskih patricijskih obitelji. Trebalo bi pristupiti stvaranju novog, suvremenijeg postava kojim bi bio prezentiran cjelokupni povijesni razvoj grada i otoka Cresa, brodogradnja i brodarstvo Cresa, glagoljica na Cresu, NOB, obitelj Petrić (posebice Frano Petrić) i k tome postojeće zbirke proširiti novim eksponatima i postaviti ih na suvremeniji i funkcionalniji način. Isto tako trebalo bi osposobiti dvoranu za povremene izložbe, kako bi se proširila izložbena djelatnost s povremenim postavama materijala iz fundusa, te omogućilo gostovanje vrijednih izložbi iz drugih muzejskih us-

tanova. Što se pak tiče zgrade Arheološke zbirke u Osoru, nju bi trebalo temeljito popraviti, a postav u cijelosti obnoviti. Sam lapidarij trebalo bi premjestiti na novo, sigurnije i prikladnije mjesto. Prilikom uređenja obje zbirke trebalo bi voditi računa i o suvremenim zahtjevima za čuvanje zgrada i materijala (o postavljanju protuprovalnih i protupožarnih uređaja, a isto tako i teških željeznih vrata sa specijalnim bravama te željeznih rešetki na ponekim prozorima). O otvaranju Pomorskog muzeja u Malom Lošinju i Zbirke Piperata bio bi zacijelo nerealno govoriti, jer se za sada sredstva mogu namaći eventualno za popravak Creskog muzeja i Arheološke zbirke u Osoru.

Tako velika ulaganja bila bi opravdana ponajviše, interesom turista za posjet ovim dvjema zbirkama. Godišnje Creski muzej posjeti prosječno oko 2000 ljudi, a Arheološku zbirku u Osoru 1000. No, 1983. godine, zahvaljujući ugovoru Creskog muzeja s »Brodokomercom« iz Cresa, te RO »Hoteli« iz Rapca, imali smo organiziranu posjetu Creskom muzeju od 11 000 posjetilaca u periodu od svibnja do kolovoza, a u rujnu i listopadu očekuje se još 3000 posjetilaca. Arheološka zbirka Osor je zbog dotrajlosti do daljnjeg zatvorena za publiku. To nas, još više obvezuje da što prije pristupimo popravcima kako bi ugovorili i nove, posebno zimske posjete muzejima, te na taj način, ujedno, nabavili i nužna sredstva. Bez uređenja odgovarajućeg prostora za stalne i povremene muzejske izložbe, bez prostora za rad i depota, nemoguća je prava muzejska djelatnost, pa se stoga stvaranju tih osnovnih preduvjeta za rad sada posvećuje i najveća pažnja. Creski muzej i Arheološka zbirka u Osoru djeluju u okviru Narodnog sveučilišta u Malom Lošinju, a financirani su prihodom redovite muzejske djelatnosti (sve do ove godine bila su to zanemariva sredstva) te od strane

SIZ-a za kulturu općine Cres-Lošinj. RSIZ do sada nije financirao redovitu muzejsku djelatnost nego zaštitu nepokretnih spomenika kulture na području općine. Novost u financiranju predstavlja izdvajanje 2 dinara iz turističke boravišne takse za popravak spomenika kulture. Kako su i Creski muzej i Arheološka zbirka u Osoru smješteni u zgradama spomenicima, dio sredstava prikupljenih na taj način namijenjen je i za njihov popravak. Tek nakon što se ispune osnovni preduvjeti za normalno djelovanje muzeja, moći će se pričiti i otvaranju novih radnih mjesta za potrebne kadrove, za što se bar u skorije vrijeme neće namaći sredstva. Ti nužno potrebni kadrovi su: animator za kulturu, bibliotekar, etnolog, muzejski pedagog, povjesničar, povjesničar umjetnosti, restaurator, preparator, crtač, foto-laborant, pedagog vodič, te čuvari zbirki. Sve spomenute poslove sada obavlja jedan čovjek, pa je naprosto nemoguće da sve to uradi na zadovoljavajući način.

Jedan kustos koji sada vodi muzeje susreće se s brojnim problemima u svojem radu. To je ponajprije razdaljina između dvaju radnih mjesta (više od 30 km, ili 45 minuta vožnje lokalnim autobusom; iz Cresa do upravnog središta u Malom Lošinj u potrebno je sat i pol vožnje), što otežava normalno kontaktiranje i dogovaranje. Sam teren ova dva otoka dug je više od 80 km; za sva mjesta ne postoje redovite autobusne linije, što predstavlja veliku prepreku u obavljanju svakodnevnih dužnosti. Stoga veliki dio vremena namijenjen konkretnom radu otpada na putovanje a to je hendikep i za muzej i za kustosa. Od svih poslova koje obavlja kustos najmanje je onih koji su vezani za struku — arheologiju, dok je više onih drugih. Navest ću zato poslove kojima se kustos isključivo bavi, a isto tako i one u kojima samo djelomice sudjeluje:

— Prikupljanje građe — arheološki predmeti otkriveni iskopavanjem, etnografski i kulturnopovijesni, uglavnom iz otkupa.

— Zaštita građe — organizirano uništavanje (plinom) crvotočine na drvenim skulpturama iz Creskog muzeja. Zaštita nepokretnih spomenika kulture: gradska loggia u Cresu (najvećim dijelom zalaganjem i sredstvima Društva prijatelja Cresa i SIZ-a za kulturu općine), zvonik u Osoru i apsida katedrale u Osoru (sredstvima RSIZ-a i SIZ-a; radove i nadzor je vodio RZH iz Zagreba), te kompleks rano-kršćanske bazilike Sv. Marije na groblju u Osoru (sredstvima RSIZ-a i SIZ-a

radove vode stručnjaci Kabineta za arhitekturu i urbanizam JAZU iz Zagreba).

— Stručno-informativni rad — vodstva školske djece otokom, upoznavanje s mjestima i značajnim spomenicima kulture, te Creskim muzejem i Arheološkom zbirkom u Osoru. Tome se može pribrojiti i suradnja sa sredstvima javnog informiranja, i to s novinama i radijem.

— Izdavačka djelatnost — u pripremi je tiskanje plakata za Creski muzej.

— Obrada građe — inventiranje arheološkog materijala, etnografskog, kulturno-povijesnog i ostalog pohranjenog u zbirnama.

— Dokumentacija — fototeka, arheološka obrada lokaliteta.

— Stručno-znanstveni rad — većina arheološkog materijala ustupljena je za objavu kolegama, a radovi su uglavnom tiskani u publikaciji HAD-a »Arheološka istraživanja na otocima Lošinj i Cresu«. Kustos muzeja je autor četiri stručna rada i nekoliko manjih članaka napisanih za potrebe turističke ponude — vodiči po Cresu, Lošinj i Osoru. Tome se može pribrojiti i rad na sakupljanju topografskih lokaliteta iz prethistorije, antičke i srednjovjekovne arheologije.

— Terenska istraživanja — arheološko rekognosciranje Cresa i Lošinja, te manja sondažna i zaštitna iskopavanja (uglavnom u suradnji s mr D. Glogović iz Studijskog kabineta za arheologiju JAZU iz Zagreba i mr R. Makjanić iz Arheološkog instituta pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu).

Osim spomenutih djelatnosti kustos vodi sve poslove oko biblioteke i zamjene knjiga s drugim ustanovama. Kustos koji sam obavlja tako obiman posao izložen je većim naporima i odgovornosti negoli kolege iz većih ustanova, što se odražava na kvalitet posla — ne radi se onako kako bi se to željelo i moralo. Zato se u obradi i stručnoj objavi materijala surađuje s kolegama iz brojnih ustanova, jer će se na taj način najprije valorizirati materijal koji se čuva u muzejima. A suradnja s kolegama na rekognosciranju i arheološkim istraživanjima namodještava manjak vlastitih kadrova. I na kraju, na temelju dosadašnjeg iskustva, mogu reći da sistem »jedan kustos — dva muzeja« ili jedan kustos »sam svoj majstor« nije rješenje niti za kustosa, niti za muzej, jer se na tako složenom poslu od jednog čovjeka previše traži, a muzej pre malo dobiva. Zato samo mogu slobodno reći, u principu protiv muzeja u kojima je zaposlen samo jedan čov-

jek. Kolektivni rad smatram boljim rješenjem, jer u kolektivu se lakše razmjenjuju i mišljenja i iskustva, a zajednička organizacija posla daje bolje rezultate rada. Jedino tako i na taj način muzej može svakodnevno aktivno djelovati i utjecati na stvaranje kulturne klime na svom području. A ovako, kada padne sve na leđa jednog čovjeka, nema velikih izgleda da se stvari u muzeju brže mijenjaju na bolje. Nakon nekoliko godina prvotnog poleta, brzo se gubi žar, sve već prelazi u rutinu, a svakodnevni problemi, koji se uporno godinama ne rješavaju, nagrizaju i najtvrdog čovjeka, što opet stvara apatiju, neaktivnost i prepuštanje stvari slučajan. I tu se sada upada u onaj začarani krug: »nema sredstava jer se niste pokazali u radu«, a kako ćemo se pokazati u radu, kada nam niste dali sredstva. Želja mi je da ovim kratkim napisom potaknem sve kolege da zajednički potražimo izlaz iz nezavidne situacije u kojima se nalaze i muzeji i kustosi.

Pregled stanja kadrova u zagrebačkim muzejima

Damjan Lapaine

USIZ kulture grada Zagreba

Potrebno je na početku upozoriti da je o kadrovskoj strukturi raspravljano 1980. godine u okviru tematske rasprave o muzejskoj djelatnosti, koja je provedena u samoupravnim interesnim zajednicama kulture, muzejskim organizacijama i društveno-političkim organizacijama i zajednicama grada Zagreba. Raspravom je konstatiran trajni nedostatak stručnog kadra u muzejima — neadekvatna struktura, obrazovanje i selekcija. Potrebno je upozoriti na konkretne zaključke rasprave i ukazati na njihovu dosadašnju realizaciju. Uporedne analize pokazuju da se u proteklom vremenu vodila smišljena kadrovska politika, što je rezultiralo poboljšanjem kadrovske situacije, posebice u izrazito deficitarnim ustanovama. Time je realiziran zahtjev za bržom kadrovskom popunom u muzejskim ustanovama. Na žalost zaključci o stručnom usavršavanju postojećeg kadra i o promjeni sistema školovanja nisu realizirani. Razlog su materijalne teškoće koje posljednjih godina sužavaju materijalnu osnovu kulture, te nemogućnost utje-